

[\(/\)](#)[🏠 \(/\)](#) > [Lokalhistorie \(https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/lokal-og-slaegtshistorie\)](https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/lokal-og-slaegtshistorie) > [Bøger \(https://www.historie-online.dk/boger\)](https://www.historie-online.dk/boger)> [Anmeldelser \(https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5\)](https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5) > [Lyden af hovedstaden](#)[← Forrige artikel \(https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/lokal-og-slaegtshistorie/111-steder-paa-sydsjaelland-og-moen\)](https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/lokal-og-slaegtshistorie/111-steder-paa-sydsjaelland-og-moen)

Lyden af hovedstaden

*Kategori: Anmeldelser**Visninger: 936*

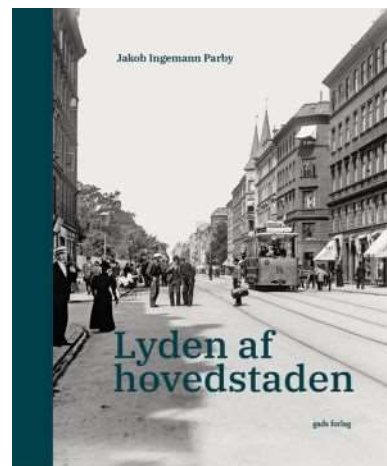
Del artikel: **f** (<https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/lokal-og-slaegtshistorie/lyden-af-hovedstaden>) **t** (<https://twitter.com/home?status=>. Aktiviteten kan ses på <https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/lokal-og-slaegtshistorie/lyden-af-hovedstaden>) **in** (<https://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/lokal-og-slaegtshistorie/lyden-af-hovedstaden&title=>)

Jakob Ingemann Parby**Lyden af hovedstaden****Gads forlag. 320 sider. 399,95 kr.**

København ændrede sig markant i 1800-tallet. Fra at være en meget umoderne, ofte stinkende, overbefolket by til en bedre planlagt, demokratisk by. Samtidig ændrede byen sig også til at indeholde en mængde industrielle virksomheder. I en fremragende, ny bog får læseren lov til at være med på rejsen. Rejsen i byens lyd fra hestevogne til moderne sporvogne og Tivoli og nye parker og boulevarder.

Af Michael Koch

Starten af 1800-tallet er også starten på bogens rejse gennem Københavns udvikling. Vi følger et stort persongalleri gennem bogen. En mangfoldighed af personer fra Adam Oehlenschläger, Herman Bang og H.C. Andersen til skovserkonen Dagmar Hansen og Martin Andersen Nexø. Blot for at nævne nogle få. Forfatteren bruger persongalleriet til at trække fortællingen gennem århundredet. Det fungerer virkelig godt. Byens udvikling skaber nye lyde, og det er netop alle de lyde, man kunne høre i byen, der er det centrale i bogen.

Fra de første omnibusser i 1841 var Amagertorv et centralt stoppe- og vendested. Her i 1867 med drosker og omnibusser parkeret ved den store gaslygte fra 1857

På den tid, hvor årstallet skifter til 1800, var København en farlig, overbefolket, stinkende by. Rendestene og snavsede borgere blandede sig mellem bedsteborgere og alskens handlende. Det skabte sit helt eget lydbillede. Hunde glammede og køer brølede, og skovserkoner og fiskekoner råbte om kap med eder og forbandelser. De åbne steder, der var skabt som brandbælter efter den store brand, gav valbykonernes råb en særlig akustik. Ved Københavns porte var der en helt særlig kulisse af støj. Råb, vrinsk, brøleri, vogne der rumlede og piskeslag fra kuskene.

Peter Madsens Gang ca 1870. Gangen var under tre meter bred på det smalleste sted. Et råb kunne tydeligt høres i husene

Mens Frederik 6. blev udråbt som "jødernes konge", fordi han gav jøder samme borgerrettigheder som kristne. Som mange andre steder, fik jøderne urimeligt skylden for arbejdsløsheden og alle Danmarks ulykker. Nu var det også knuste ruder, glasskårs knasen i gaderne og militære kommandoråb, man kunne høre.

Kort sagt udviklede byen sig, og lyden af byen fulgte med. Når det blev for meget, klagede folk sig i aviser, digte og på opslag i byen. Borgerne blev bevidste om støjen. Et eksempel er ved kanekørsel om vinteren: De mange piskesmæld kunne ikke bare komme til at ramme en borger, men støjen var for mange ulidelig.

Det var ikke kun Natmandens' stinkende latrinvogne, der rumlede i de smalle gader, men også vrinskende heste, skrigende grise og gøende hunde. Selv rotter, der var trængt op i en krog, skreg højt. Borgerne blev mere følsomme overfor støjen. Nattevægterens råben blev dog accepteret, for man ville hellere høre ham end ligge og frygte røvere og brand. De nye sporvogne rumlede på sin helt egen måde, og i bogen kan man se et enestående kort over

vognenes ruter gennem byen, der var befriet for de forhadte porte. En enkelt slags støj blev accepteret. Det var sandmændenes salgsråberi. Folk skulle jo bruge sand til deres gulve. Efterhånden fik borgerne lakerede eller malede gulve og brugte derfor sæbevand i stedet for at sprede sand.

Thorvald Frederik Bønk, "Sand-Thorvald", i sit hjem. Han var sandsælger på Christianshavn fra 1890 til 1909

Ifølge paragraf 5 i politivedtægten fra 1869 måtte man nu ikke slås, skrike, råbe, synge eller på anden måde larme. Man måtte heller ikke spille klink eller bold, og salg af almanakker og bøger måtte heller ikke finde sted. De nye regler var i kraft mellem otte aften og seks morgen.

De mange nye virksomheder med hylende fabriksfløjter, drevet af damp, bliver et nyt irritationsmoment for københavnernes. Dampkraften blev udnyttet, og meget lidt gennemtænkt var boliger og industri blandet sammen. Der kom også mange nye maskiner til som boremaskiner, drejebænke og ikke mindst væverier, der med remtrukne maskiner larmede. Faktisk larmede alt det nye, så utallige mistede hørelsen. Det var endnu et ukendt begreb at passe på ørerne i støj. Når støj gik folk på nerverne, så mente lægerne, at det skyldtes ubalance i kroppens væsker. Ak ja, det var ikke kun industrien, der skulle lære.

Vesterbrogade 70 i 1880. De gamle slagtergårde var omringet af nye etageejendomme i fem etager. Ved porten står en amagerkone og sælger hvidkål

Allerede i 1823 begyndte en såkaldt lytterrevolution. En læge havde været på rejse til Paris, hvor han så verdens første stetoskop, opkaldt efter det græske ord for bryst: Stethos. Nu var det ikke kun patientens ord, men også lægens nye måde at lytte på patient, foster og "Beenstumpernes-gnidning" ved brækkede ben. Bogen har et skønt kapitel med al den nye lægevidenskab. Nu kunne lægen lytte sig frem til en diagnose. Det fortsættes af telegrafens revolution for kommunikation, og selv Sindings skulptur af Elektra på toppen af Store Nordiskes bygning er omtalt. Telefonien var ikke mere udviklet, end at der i 1896 var et enormt tårn med tusinder telefontråde, der mødtes og blev sat i system. Alle de store anstrengelser med syngende telefontråde var en kort fornøjelse, for i 1906 lagde KTAS ledninger i jorden.

Ved årsskiftet til 1900 var medarbejderne klar i rådhusets tårn. For borgmesteren havde bestemt, at der skulle ringes fra midnat og en halv time frem. Bogen beskriver besværlighederne med klokkerne, som skulle files i stemning, og den store klokke havde været nede igen og var støbt om i Westfalen, men til nytåret var det hele klar.

Lyden af fortiden findes heldigvis stadig, når Livgarden trækker op. Mange er glade for at se de dygtige garders vej fra kasernen i Gothersgade til Amalienborg og retur. Bogen har mange flere lyde og meget støj med gennem kapitlerne. Der er også et væld af flotte, overraskende og spændende billeder gennem bogen. Det er en uhyre fremragende bog, som giver en mange timers spændende læsning. Både research, tekst og layout gør bogen til en, man nødtigt stiller fra sig i reolen.

Se også omtalen af udstillingen "Lyden af København" her (/nyheder-og-aktiviteter-2-2/udstillinger-3-3/lyden-af-koebenhavn)

[Historie-online.dk, den 22. maj 2025]